

HUMORISTISKT DRAMA OM EN MAGISK KATT SOM
VÄNDER UPP OCH NER PÅ EN FAMILJS LIV.

Tassen på hjärtat

RIKSTEATERN
barn & unga

UNGA DRAMATEN

AV **ELMIRA ARIKAN**
REGI **EMIL BRULIN**

LÄRARHANDLEDNING

Om lärarhandledningen

Denna lärarhandledning från Riksteatern är ett stöd för dig som ska uppleva *Tassen på hjärtat* tillsammans med dina elever. Här får du förslag på hur du kan skapa bra förutsättningar för deras möte med föreställningen samt hur ni sedan kan fördjupa upplevelsen i klassrummet. Se innehållet i denna handledning som ett smörgåsbord där du väljer vad du anser är relevant för dig och dina elever.

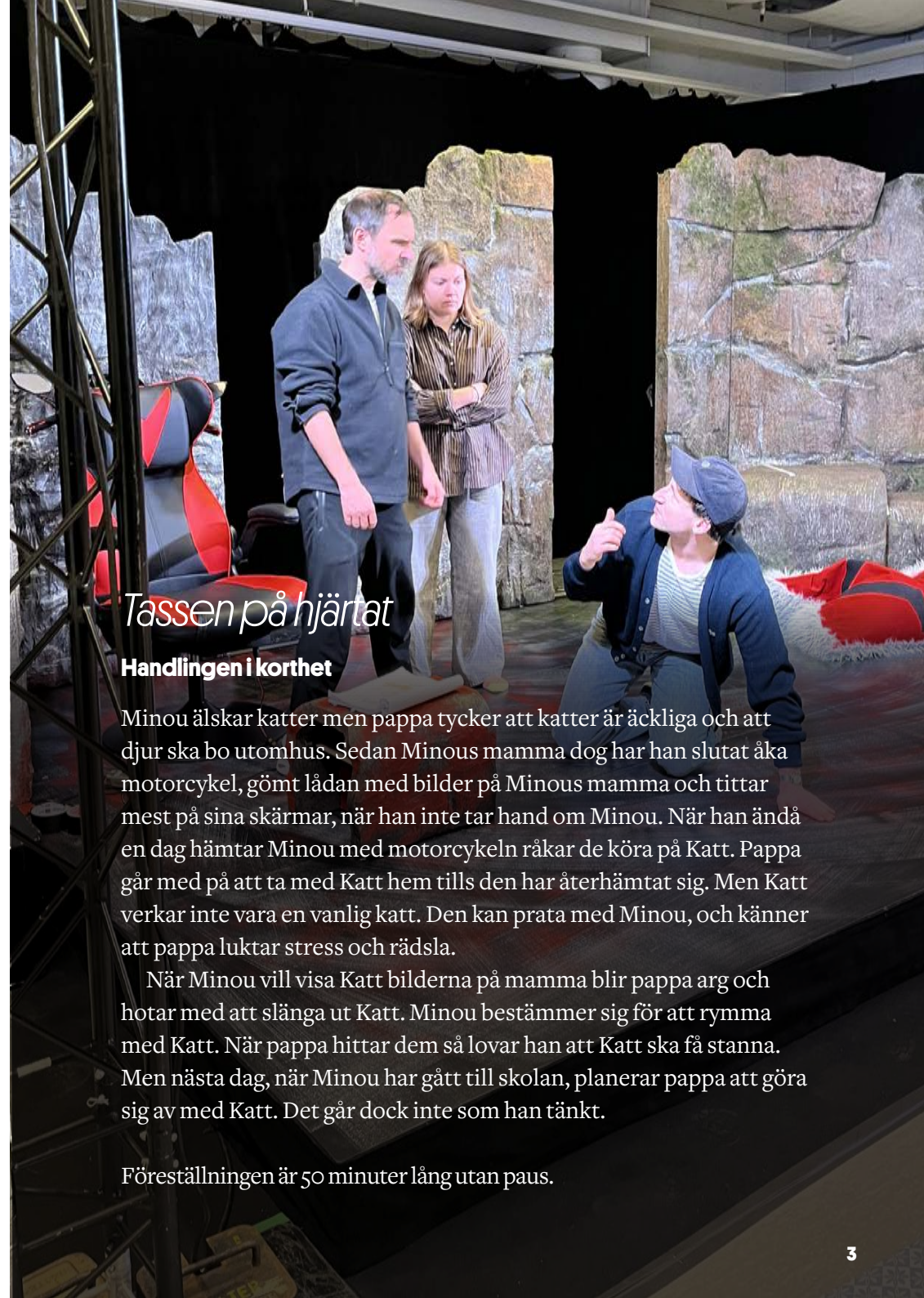
Före turnéstart tar vi även fram ett extra förberedelsematerial riktat till dig med elever i behov av särskilt stöd. Där får du fördjupad information om förutsättningarna för mötet med föreställningen, både det praktiska runtomkring och själva innehållet, samt ett bildstöd. Både lärarhandledningen och det extra förberedelsematerialet hittar du på www.riksteatern.se/tassenpahjartat

Vänliga hälsningar

Riksteatern Barn & Unga

Om Riksteatern Barn & Unga

Riksteatern bjuder in barn och unga till världar som de både kan spegla sig i och inspireras av. Vi litar på den unga publiken och möter året runt barn och unga i hela Sverige på deras egna villkor med modig, samtida och angelägen scenkonst. Det har vi gjort ända sedan 1964 då Riksteatern blev den första svenska teaterinstitutionen med en verksamhet som helt riktade sig till barn och unga i skolan.

Tassen på hjärtat

Handlingen i korthet

Minou älskar katter men pappa tycker att katter är äckliga och att djur ska bo utomhus. Sedan Minous mamma dog har han slutat åka motorcykel, gömt lådan med bilder på Minous mamma och tittar mest på sina skärmar, när han inte tar hand om Minou. När han ändå en dag hämtar Minou med motorcykeln råkar de köra på Katt. Pappa går med på att ta med Katt hem tills den har återhämtat sig. Men Katt verkar inte vara en vanlig katt. Den kan prata med Minou, och känner att pappa luktar stress och rädsla.

När Minou vill visa Katt bilderna på mamma blir pappa arg och hotar med att slänga ut Katt. Minou bestämmer sig för att rymma med Katt. När pappa hittar dem så lovar han att Katt ska få stanna. Men nästa dag, när Minou har gått till skolan, planerar pappa att göra sig av med Katt. Det går dock inte som han tänkt.

Föreställningen är 50 minuter lång utan paus.

Regissören har ordet Ett språk för att prata om sorg, relationer och gränser

Sorg kan vara svår. Den kan göra att man går vilse i sig själv, i stället för att vara närvarande. Så är fallet för Minous pappa i *Tassen på hjärtat*, där Minou försöker få kontakt med sin pappa medan han är upptagen med allt som kan vara farligt i världen – och med sin ”rektangel”, som Katt kallar den ständiga skärmen.

Minou längtar efter närhet, svar och gemensam uppmärksamhet, men möts av oro, regler och distraktion.

Pjäsen närmar sig teman som sorg, relationen mellan barn och förälder och vad det innebär att bli stor, men gör det med humor, spänning och lekfullhet. Mycket av detta förmedlas genom Katt – en figur som både lockar till skratt och ställer till oreda. Katt är retsam, självsäker och säger sådant som vuxna ibland har svårt att formulera. På många sätt påminner Katt om Karlsson på taket: en figur som kliver in i barnets värld

på egna villkor, vänder upp och ner på ordningen och genom sin charm blottlägger de vuxnas rädslor, kontrollbehov och tillkortakommanden.

Samtidigt är Katt tydlig med sina gränser. Ett nej är ett nej, även när något är mjukt, gulligt eller lockande. I samspelet mellan Minou och Katt ryms både lek och allvar – och en konkret ingång till samtal om samtycke, ansvar och respekt för andras gränser.

Katter har närvaro. De är hyperuppmärksamma på här och nu. På så sätt blir Katt en tydlig motbild till den ständiga skärmen, som hela tiden drar oss bort till andra platser och tider. I mötet mellan Minou, Pappa och Katt uppstår frågor som jag tror många barn bär på.

Min förhoppning är att *Tassen på hjärtat* ska ge elever och lärare ett gemensamt språk för att prata om sorg, relationer och gränser. Inte för att ge färdiga svar, utan för att öppna för samtal där barnens egna tankar, frågor och känslor får ta plats.

Emil Brulin, regissör

Så här förbereder du dig och eleverna inför föreställningen

Den viktigaste uppgiften du som lärare har inför föreställningen är att skapa trygghet och nyfikenhet. Ge därför inga uppgifter i förväg utan fokusera på att informera om vad det är för slags föreställning och de praktiska förutsättningarna, som var ni ska vara och hur lång föreställningen är. Bra delar ur handledningen att gå igenom tillsammans som förberedelse är "Om föreställningen" och "Ordlistan".

Om eleverna är ovana vid scenkonst kan det också vara bra att prata om vad det innebär att gå på en föreställning och hur det exempelvis skiljer sig från att se på film. Vad har eleverna för förförståelse och förväntningar? Fundera också över hur dina förväntningar ser ut och vad du behöver ha koll på?

Se information om extra förberedelsematerial för elever med särskilda behov på sid 2.

Under föreställningen

Se till att vara på plats i god tid vid föreställningslokalen så att alla elever hinner landa i rummet och gå på toa före föreställningen. Det är mycket lättare för den som inte har stress i kroppen att vara närvarande i rummet och ta till sig föreställningen.

Det bästa du kan göra för dina elever är att vara en förebild genom att engagera dig i föreställningen tillsammans med dem. Låt eleverna uppleva scenkonsten utifrån sina perspektiv och förutsättningar. Barn har en förmåga att ge sig hän i scenkonstupplevelser som de flesta vuxna har vant sig av vid. Den hängivenheten kan ta sig olika uttryck. En del sitter tysta men andra reagerar med både kropp och röst på det som händer på scen. Skådespelarna och teamet från oss delar ditt ansvar för publiken och har tränat på hur de ska möta

elevernas energi. Skulle det uppstå en situation som gör att du som lärare behöver stötta upp, försök om möjligt göra det på ett sätt som inte stör den övriga publiken. Att sitta tillsammans med eleverna i stället för en bit bakom eller vid sidan av är också ett effektivt sätt att skapa lugn i en orolig elevgrupp. Vi vill att alla, både elever och lärare, sitter kvar under hela föreställningen så långt det är möjligt. Skulle någon verkligen behöva lämna rummet finns vår personal till hands, men vi rekommenderar också att en lärare följer med ut då vi inte kan ansvara för elever som lämnar lokalen.

Om du är osäker på vad som kan förväntas av dig som lärare kan du alltid fråga produktionens turnéledare på plats före föreställningen.

Vill du fördjupa dig mer kan du gå in på riksteatern.se/foreochefter

Efter föreställningen

Var generös med tiden efter föreställningen. Låt upplevelsen sjunka in utan stress. Några kommer vilja berätta direkt vad de tänkte och tyckte medan andra vill fundera för sig själva. Använd stunden efter föreställningen till att lyssna in de spontana reaktionerna och vilka funderingar som dröjer sig kvar hos eleverna. Dessa kan sedan fångas upp inom ramen för ett efterarbete på skolan.

Ensemblen kommer att dröja kvar efter föreställningen, så det kommer att finnas goda möjligheter för eleverna att möta skådespelarna efteråt.

Tillbaka i klassrummet

Eftersamtal

Ett eftersamtal är ofta uppskattat och för många viktigt då det ger eleverna möjlighet att gemensamt processa sina intryck och fördjupa sin upplevelse. Ett sådant samtal behöver alltid utgå från elevernas behov. Det innebär att det ska finnas en inbjudan, men inget tvång, att dela med sig av sin upplevelse. För att skapa en genuin känsla av frivillighet och trygghet behöver samtalet formas som just ett samtal och inte som en redovisning där eleverna ska visa att de "förstått". Uppmuntra alla att utgå från sig själva. Förkunskaper, erfarenheter och dagsform kan ha stor påverkan på den enskildes upplevelse och ingen tolkning är mer sann eller rätt än någon annans.

Det finns en mängd olika sätt att genomföra den här typen av samtal på. Här följer en enklare beskrivning av samtalsmodellen *En väv av tecken* som är en metod för konstnärliga samtal som vi på Riksteatern Barn & Unga använder oss av.

Detalj

Konstnärlig analys – En väv av tecken

1. Beskriv

Beskriv för varandra vad ni minns av föreställningen. Hur såg platsen ut? Vilka karaktärer var med och vad gjorde de? Fanns det likheter och skillnader mellan dem? Vad var samma genom föreställningen och vad förändrades? Försök hålla beskrivningarna fria från värdering och tolkning. Om ni uppfattat något olika kan ni fundera på om och hur det påverkat er tolkning och upplevelse.

2. Tolka

Vad kan alla dessa saker ni tillsammans beskrivit vara tecken på? Finns det detaljer som ger ledtrådar om vilken tid som föreställningen utspelar sig i eller om karaktärernas relationer och drivkrafter? Vad kan föreställningen som helhet vilja förmedla? Utgå från att alla konstnärliga val som gjorts är medvetna. Alla olika tolkningar är välkomna och målet är inte att komma överens om en gemensam ”rätt” tolkning utan att lyfta olika möjligheter och perspektiv.

3. Reflektera

I det sista steget öppnas samtalet upp för egna åsikter och reflektioner. Vad tycker jag om detta? Vilka associationer och minnen dyker upp? Reflektionen kan både ske i grupp och individuellt. Det viktiga är att eleverna ges en möjlighet att formulera sina egna tankar om föreställningen, med stöd i det gemensamma samtalet.

Samtalsledartips

Även om samtalsmodellen följer en tydlig form med olika steg kommer du antagligen märka att samtalet tenderar att röra sig mellan de olika delarna. Detta är helt okej så länge samtalet upplevs som givande och intressant. Här följer några exempel på frågor du kan ställa för att styra och öppna upp samtalet.

- Kan du beskriva vad det var som gjorde att du tyckte att katten var ful/fin?
- Kan du förklara för mig vad som hände som om jag inte varit där?
- Vad tror du att pappan menade när han sa så?
- Okej, du tänkte att den ljusförändringen betydde att det blev natt, var det någon som tänkte något annat?
- Om det nu var så att Katt hade sönder muggen för att hon blev arg, vad tycker ni om det?

Eftersamtal i kombination med skapande och lek

Vi har goda erfarenheter av att ha samtal utifrån *En väv av tecken* med skolklasser i de yngre åldrarna. Samtidigt vet vi att många barn har lättare att uttrycka sig i andra former än med ord. Det är fullt möjligt att kombinera samtalsmodellen med skapande och lek. Barnen kan exempelvis få beskriva i bildform eller med lera, eller så låter ni barnen skapa fritt samtidigt som samtalet pågår. Att aktivera kropp och kreativitet är också ett sätt för barnen att orka bibehålla koncentrationen och minska pressen på att säga vad som förväntas. Är det en fysisk föreställning är det inte ovanligt att barnen vill utforska rörelser och situationer från föreställningen. Vad händer om samtalet tar formen av fysisk lek?

- Vänta med värderingar.
- Alla val är medvetna val.
- Utgå från dig själv.

3. Reflektera

2. Tolka

1. Beskriv

Repetitionsbild

Teman att fördjupa sig i – övningar och uppgifter i klassrummet

Barn, vuxna och skärmar

Minou tycker att Pappa sitter alldeles för mycket med sin mobil. Framför allt tycker hon att han inte lyssnar. Minou själv har ingen telefon.

Reflektera tillsammans i helklass eller smågrupper.

- Vad tänker ni om att vuxna begränsar för barn hur mycket de får hålla på med mobil, dator eller TV?
- Om ni fick bestämma, skulle ni vilja begränsa hur mycket föräldrar och andra vuxna i er närhet använde skärmar? Varför? Varför inte?
- Hur bra tycker ni att vuxna i er närhet är på att lyssna?

Naturens lagar

Genom berättelsen lär Katt Minou om Naturens lagar, en slags förhållningsregler utifrån Katts syn på livet och världen. I det här avsnittet finns reflektionsfrågor baserade på dessa lagar som ni kan diskutera tillsammans i antingen helklass eller smågrupper.

Ett nej är heligt – När Katt förstör Minous' favoritmugg förstår Minou först inte varför, men inser sedan att hon inte lyssnat när Katt inte ville bli klappad.

- Vad finns det för olika sätt att säga nej eller visa att man inte vill, förutom att säga ”nej” eller ”jag vill inte”?
- Hur kan det kännas när någon inte vill samma sak, till exempel om man vill leka med en kompis men kompisens vill göra något annat? Vad kan man göra då?

Skaka – Katt visar Minou hur man kan lugna starka känslor genom att skaka på kroppen.

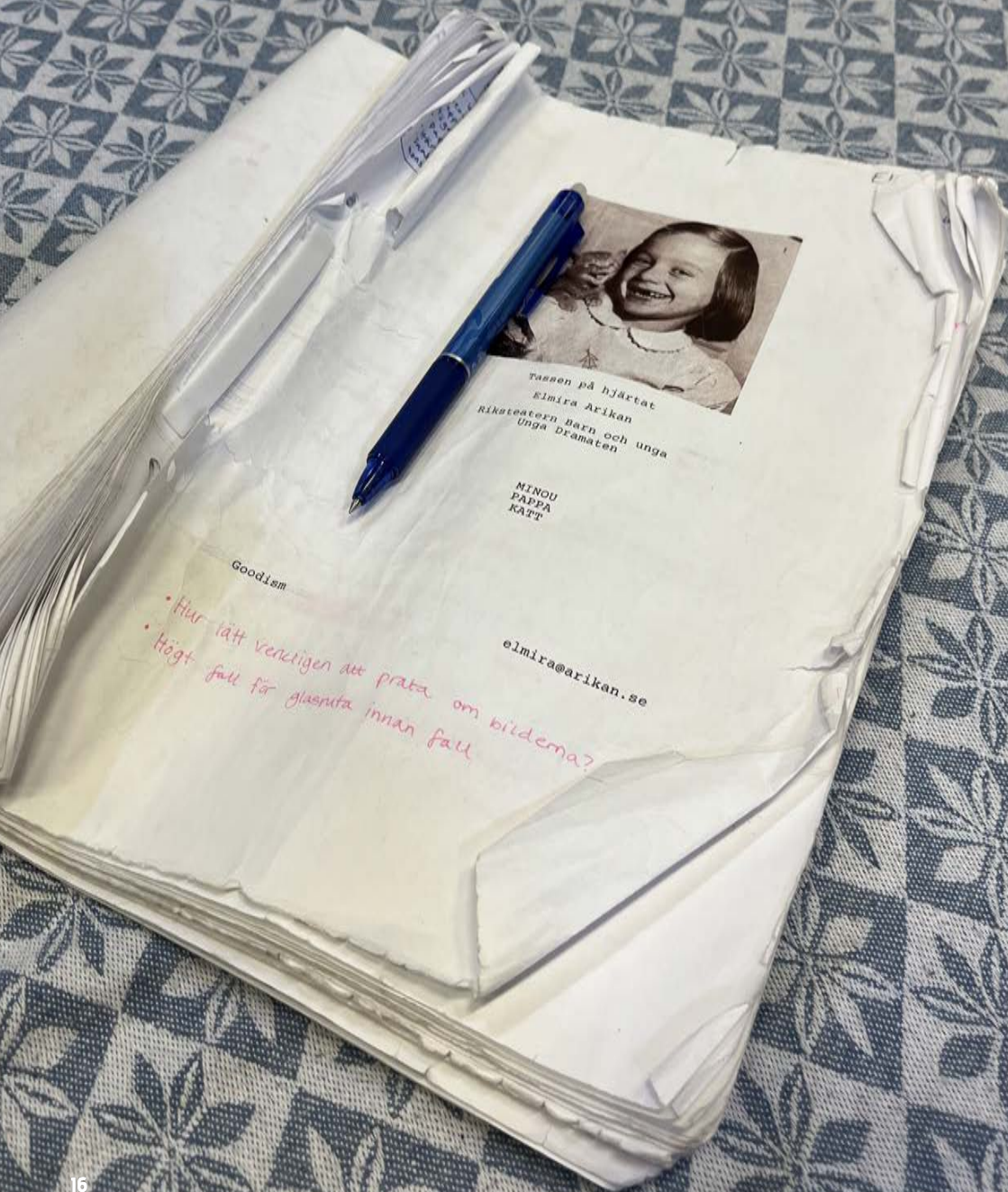
- När är det bra att kunna skaka ur sig starka känslor? Har ni några andra knep för hur man kan hantera när känslorna bubblar upp?
- Finns det situationer där det inte är bra att skaka bort känslorna? Vad kan man göra då?
- Pappan sitter på ett sätt fast i sin sorg och kan varken skaka av den eller låta den få komma fram. Hur kan det kännas i kroppen när en stark känsla ligger kvar och inte vill försvinna?

Det är viktigt med perspektiv – Katt tar upp Minou på ett stort berg för att visa hur litet deras hus ser ut därifrån och förklarar att problem kan verka stora eller små beroende på varifrån man ser dem.

- Vad kan ni komma på för situationer där det är bra att kunna byta perspektiv?
- Gör en lista på aktiviteter ni kan göra i vardagen på skolan för att byta perspektiv (exempelvis byta platser i klassrummet, leka med andra kompisar på rasten, göra en annan rastaktivitet än vanligt).

Förneka inte din pappa – Minou vill inte gå hem till pappa, men Katt säger att det inte är naturens lagar att förneka sin pappa.

- Vad tror ni att Katt menar med det?
- Hur viktigt är det att hålla ihop i en familj? Finns det en gräns för vad som går att förlåta inom en familj?

Föreställningen och läroplanen

Här nedan följer exempel på delar ur läroplanen som på olika sätt knyter an till föreställningen.

Förskoleklassen

SYFTE

Undervisningen syftar till att främja elevernas fantasi, inlevelse och förmåga att lära tillsammans med andra genom lek, rörelse och skapande genom estetiska uttrycksformer samt med utforskande och praktiska arbetssätt.

CENTRALT INNEHÅLL

Språk och kommunikation

Samtala, lyssna, ställa frågor och framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden som är bekanta för eleverna, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser.

Skapande och estetiska uttrycksformer

Tolka och samtala om innehåll och budskap i olika estetiska uttryck.

Natur, teknik och samhälle

Demokratiska värderingar och principer, i sammanhang som är bekanta för eleverna. Hur gemensamma beslut kan fattas och hur konflikter kan hanteras på ett konstruktivt sätt.

Fritidshemmet

SYFTE

I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

CENTRALT INNEHÅLL

Tala, lyssna och samtala

Strukturerade samtal. Att berätta om vardagliga händelser samt att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Att lyssna, ställa frågor och ge kommentarer.

Natur, teknik och samhälle

Demokratiska värderingar och principer, i sammanhang som är bekanta för eleverna. Hur gemensamma beslut kan fattas och hur konflikter kan hanteras på ett konstruktivt sätt.

Att lyssna aktivt och återberätta viktiga delar av ett innehåll.

Språkbruk

Hur ord och yttranden uppfattas av omgivningen beroende på kroppsspråk, tonfall och ords nyanser. Språkbruk samt möjligheter och risker vid egen kommunikation i digitala medier.

Kursplanen i Svenska

SYFTE

I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

CENTRALT INNEHÅLL

Tala, lyssna och samtala

Strukturerade samtal. Att berätta om vardagliga händelser samt att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Att lyssna, ställa frågor och ge kommentarer.

Att lyssna aktivt och återberätta viktiga delar av ett innehåll.

Språkbruk

Hur ord och yttranden uppfattas av omgivningen beroende på kroppsspråk, tonfall och ords nyanser. Språkbruk samt möjligheter och risker vid egen kommunikation i digitala medier.

Ordlista

Attityd	Utstrålning, sätt att vara eller tänka
Förneka någon	Att inte vilja kännas vid eller låtsas om en person och dess betydelse.
Neurotisk	Hänvisar till den psykiatriska diagnosen neuros. Används vardagligt som ett uttryck för att beskriva någon som man tycker beter sig galet, orimligt stressat eller ängsligt.
Permanent	Beständigt. Något som ska hålla/funka för alltid eller åtminstone en längre tid.
Purrspektiv/Perspektiv	Perspektiv är en riktning eller punkt utifrån vilken man uppfattar något. Kan användas både bildligt och bokstavligt. Purrspektiv är en lek med ordet perspektiv och det engelska ordet purr, som syftar på katters spinnande.
På tal om trollet	Kommer från ordspråket "När man talar om trollen står de i farstun" och används när en person man precis pratat eller pratar om oväntat dyker upp.
Reflex	När kroppen reagerar innan hjärnan hinner styra medvetet vad den ska göra, exempelvis när man hoppar till vid ett plötsligt ljud eller drar undan handen när man råkar nudda något som bränns eller gör ont.
Skabb	Mycket smittsam hudsjukdom som orsakas av skabbdjur. Drabbar framför allt vilda djur som exempelvis rävar men kan också smitta till husdjur och människor.
Skolka	Att inte gå till skolan utan giltig anledning.

Snyltare	Någon som lever på och utnyttjar andra.
Svindel	Yrsel (när det börjar snurra i huvudet) av att vara på hög höjd.
Tassen på hjärtat	Kommer från uttrycket <i>Handen på hjärtat</i> som står för ärlighet och uppriktighet.
Vision	En idé om hur drömmar om framtiden ska kunna förverkligas.
Vokattbulär/Vokabulär	Vokabulär betyder ordförråd. Vokattbulär är en lek med orden vokabulär och katt.
Överskådlig	Det som syns tydligt. Överskådlig framtid som det pratas om i föreställningen är så långt in i framtiden som det går att föreställa sig.

Länklista

Att öppna nya världar – Om att uppleva scenkonst med barn och unga.

https://www.riksteatern.se/globalassets/riksteatern.se-ny/barn-och-unga/att_oppna_nya_varldar_ny24.pdf

Att gå på teater med publik mellan 7 och 13 år.

<https://www.riksteatern.se/barn-och-unga/larare/att-ga-pa-teater-och-dans-med-barn-och-skolelever/att-ga-pa-teater-med-publik-mellan-7-och-13-ar/>

Filmad miniföreläsning (cirka 15 minuter) om samtalsmodellen *En väv av tecken*.

<https://www.youtube.com/watch?v=4ze8WBneIUs>

Delaktighet i praktiken – bli vår nästa referensgrupp eller provpublik

<https://www.riksteatern.se/barnoch-unga/larare/bli-en-referensgrupp-eller-provpublik>

Hjälp oss bli bättre – ge oss din feedback på föreställningen och lärarhandledningen

barnochunga@riksteatern.se

Det är vi som jobbar med *Tassen på hjärtat*

Dramatiker **Elmira Arikan**

Regi **Emil Brulin**

Skådespelare **Anna-Karin Håkansson, Elsa Kihlberg** och **Jonathan Silén**

Dramaturg **Ninna Tersman**

Kostymdesigner **Amanda Hedman Hägerström**

Komposition och ljuddesign **Anders af Klintberg**

Maskdesign **Alexander Wernersson**/Unga Dramaten

Scenograf **Emma Falldé, Tina Paulson**/Unga Dramaten

Scenmästare/teknisk samordnare **Sophia Berg**

Turnéledare/kostym och rekvisitatekniker **Lina Wollter**

Ljus- och ljudtekniker **Markus Vass**

Producent **Malin Hjelm**/Riksteatern och **Anders Lindblom**/Unga Dramaten

Redaktion lärohandledning **Malin Hjelm, Joacim Gustafson, Beatrice Sehlin Letfors**

Konstnärlig ledare Unga Dramaten **Carl Johan Karlsson**

Konstnärlig ledare Riksteatern Barn & Unga **Malin Axelsson**

Föreställningen är 50 minuter lång.

Ett samarbete mellan Riksteatern Barn & Unga och Unga Dramaten

Lär mer om *Tassen på hjärtat* på riksteatern.se/tassenpahjartat

RIKSTEATERN

Scenkonst som sätter tankar och känslor i rörelse, för alla överallt.

Över 38 000 medlemmar skapar möjligheternas scen och öppnar mötesplatser i hela Sverige.

Riksteatern

145 83 Norsborg

Tel: 08-531 991 00

info@riksteatern.se · riksteatern.se

RIKSTEATERN

riksteatern.se/tassenpahjartat